

Inleiding

Een heuse groene golf door de Hollandse bodem: dat is wat SuRF-NL graag wil bereiken. Bij de ontwikkeling en het beheer van de leefomgeving is het nodig om op een manier om te gaan met de bodem en ondergrond die ook écht duurzaam genoemd mag worden. Dit vraagt om een andere kijk op de eigenschappen en kwaliteit van de bodem, en om het doorbreken van ingesloten patronen (conventies). We hebben in Nederland een te sterke focus gekregen op risicovermijding, en hebben mede als gevolg daarvan een onwerkbaar werkomgeving gecreëerd met te veel regels en een verlamme organisatie¹. Daardoor verliezen we maar al te vaak belangrijke elementen van People-Planet-Profit uit het oog. Huidige ontwikkelingen laten zien dat het anders kan, en anders moet!

Visie SuRF-NL

SuRF-NL staat voor een duurzame verbetering van de bodemkwaliteit met behulp van een aanpak die 'met de natuur meebeweegt'. Een aanpak die past bij de natuurlijke traagheid van het bodemsysteem. Een professionele manier van bodemkwaliteitszorg. Daarnaast betekent het: aandacht voor de kenmerken en diensten van de bodem, waaronder natuurlijk de (milieuhygiënische) bodemkwaliteit, maar ook bijvoorbeeld de fysieke draagkracht, het producerend vermogen of de mogelijkheid om warmte op te slaan. In een duurzame aanpak wordt het belang van de bodem transparant afgewogen tegen andere belangen, zoals emissies, werkgelegenheid en grondstoffenverbruik. De zorg strekt zich ook uit tot het voorkomen van aantasting van de bodemkwaliteit door activiteiten boven maaiveld. Dit geheel vraagt om een helder en breed gedragen begrippenkader, in relatie tot bodemkwaliteit en duurzaamheid.

Om deze nieuwe kijk op het duurzaam omgaan met onze bodem in een stroomversnelling te brengen is SuRF-NL opgericht. SuRF-NL, letterlijk het 'Sustainable Remediation Forum van Nederland', is een platform voor het uitwisselen van inzichten over het duurzaam omgaan met bodem en verontreiniging. SuRF-NL streeft naar een zo breed mogelijke samenstelling van het forum door deelname van bedrijven, overheden, wetenschap en industrie. Op die manier hopen we maximaal draagvlak te verwerven. De naam SuRF-NL is gekozen in aansluiting op de vele initiatieven in het buitenland, waarbij we nadrukkelijk aangeven dat de scope van SuRF-NL breder is dan risico gericht saneren alleen, maar ook gaat over duurzaam bodemgebruik, preventie, het optimaal benutten en maatschappelijk breder inzetten van ons bodemsysteem en de professionalisering van bodemkwaliteitszorg.

Hoewel duurzaamheid al op veel plaatsen integraal onderdeel is van onze wetgeving en samenleving, zijn de deelnemers van SuRF-NL van mening dat een forum stimulerend en activerend kan werken om met duurzaamheid aan de slag te gaan. De eerste stap die het forum heeft gezet, is het opstellen van deze Joint Position Paper. In deze Joint Position Paper zijn de hoofdlijnen uitgezet langs welke wij denken te komen tot een duurzame aanpak voor bodemverontreiniging. Het is de bedoeling om dit in vervolgfases verder te detailleren en eveneens uit te breiden richting preventie.

---

¹ Werkgroep Innovatie Bodemkwaliteitszorg, "Bodemaanpak op de schop, van saneren naar innoveren"

Definitie

Onder “Duurzaam omgaan met verontreiniging in bodem en ondergrond” verstaan we: het hanteren van het principe dat de voordelen van de gekozen aanpak, in termen van milieu-, economische en maatschappelijke aspecten, groter moeten zijn dan de negatieve gevolgen, en waarbij van selectie tot en met uitvoering telkens gebruik wordt gemaakt van een transparant proces.²

DUURZAAMHEID

Brundtland

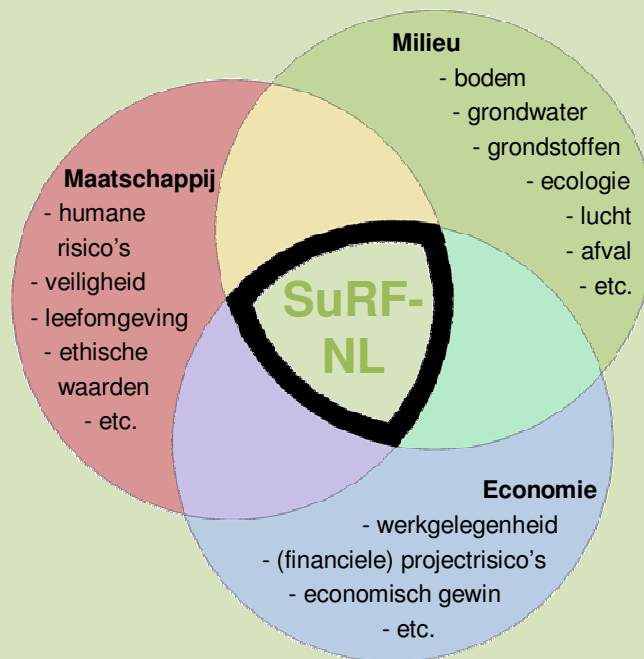
De commissie Brundtland introduceerde het concept duurzame ontwikkeling in het rapport ‘Our Common Future’ in 1987 en definieerde het concept als ‘een ontwikkeling die aansluit bij de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen’.

Triple Bottom Line: aspecten van duurzaamheid

Naast de meer abstracte definitie van Brundtland wordt de ‘triple-P benadering’ toegepast (ook bekend als triple bottom line). In deze benadering staan de P’s voor: people (sociaal), planet (milieu), profit (economie). Duurzaam betekent een balans tussen deze drie P’s, met daarbij aandacht voor tijd (nu en later) en plaats (hier en elders). De definitie van SuRF-NL voor het duurzaam omgaan met bodemverontreiniging sluit bewust zo dicht mogelijk bij deze benadering aan.

Effect categorieën SuRF-UK

Omgaan met verontreiniging heeft effecten in alle aspecten van duurzaamheid. Deze zijn samen te vatten in verschillende categorieën, zoals effecten op lucht, humane veiligheid en werkgelegenheid. SuRF-NL zoekt een verantwoordelijke balans tussen de aspecten van duurzaamheid bij het omgaan met verontreiniging in bodem en ondergrond.

² Deze definitie is onder meer afgeleid van SuRF-UK :

“the practice of demonstrating, in terms of environmental, economic and social indicators, that the benefit of undertaking remediation is greater than its impact, and that the optimum remediation solution is selected through the use of a balanced decision-making process.” (bron: A Framework for Assessing the Sustainability of Soil and Groundwater Remediation, maart 2010)

Doel SuRF-NL

De doelstelling van SuRF-NL is het creëren van een ommekeer in de werkwijze van de bodemsector op de gebieden van risicogericht saneren, bodemkwaliteitszorg en preventie, waarbij duurzaamheid transparant wordt geïntegreerd in het proces.

De aanwezigheid van een bodemverontreiniging is als vertrekpunt gekozen voor SuRF-NL. De doelstelling van SuRF-NL is om het werkgebied van SuRF-NL vervolgens uit te breiden naar de werkvelden duurzaam bodemgebruik, preventie, bodemkwaliteitszorg.

De deelnemers van SuRF-NL willen, om deze doelstelling te bereiken, starten met de volgende acties:

- het opstellen van een heldere omschrijving met eenduidig begrippenkader en dit actief uitdragen;
- het creëren van draagvlak voor een bovensectorale afweging door deelname van bedrijven, overheden, wetenschap en industrie aan het platform;
- operationalisering in de Nederlandse bodempraktijk met als start het opstellen van een “plan van aanpak” hoe dit te bereiken;
- uitwisseling van ervaringen en ontwikkelingen met het buitenland.

GROEN SANEREN VERSUS DUURZAAM OMGAAN

Onder groen saneren wordt het ‘vergroenen’ van saneringstechnieken verstaan, door bijvoorbeeld:

- het reduceren van de productie van CO₂ en afval;
- het optimaliseren van de techniek;
- het besparen op het gebruik van energie en grondstoffen.

Bij duurzaam omgaan met verontreinigingen in de bodem wordt er breder gekeken dan enkel de saneringstechniek. Zo wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar de context van de locatie en wordt meer aandacht besteed aan wat het precies is dat we willen bereiken. Het beschouwen van het gehele bodemsysteem in relatie tot te nemen preventieve en correctieve maatregelen spelen hierbij een rol.

Principes

“Duurzaam omgaan met ...” kan geen vrijblijvende omschrijving zijn, maar heeft een principieel karakter. De principes van SuRF-NL geven de grenzen aan waarbinnen de gemaakte keuzes duurzaam mogen worden genoemd.

Bij het maken van een duurzame keuze moet minstens aan de volgende principes worden voldaan:

- geen ontoelaatbare risico's (veiligheid en gezondheid) voor de mens;
- bodem geschikt voor beoogd gebruik;
- geen ontoelaatbare effecten voor de omgeving, zoals overlast en schade;
- transparante en reproduceerbare besluitvorming, gebaseerd op deugdelijke kennis;
- participatie van relevante belanghebbenden.

Afwegen van duurzaamheid op meerdere niveaus

Om te komen tot de meest duurzame oplossing voor verontreiniging in de bodem en ondergrond, staan we zoals gezegd een integrale en bovensectorale afweging voor; een afweging die betrekking heeft op de gehele opgave, van bestemming/strategie tot aan de feitelijke uitvoering. Daarbij kan op hoofdlijnen een onderscheid worden gemaakt tussen twee niveaus waarin duurzaamheid kan worden overwogen (in figuur 1 is een stroomschema opgenomen, gebaseerd op SuRF-UK en NICOLE):

1. Doelstellingsniveau, waarin bijvoorbeeld de strategie/aanpak en bestemming worden bepaald (wat willen we bereiken, wat is onze doelstelling);

2. Uitvoeringsniveau, waarin vooral de technische optimalisatie plaatsvindt (hoe willen we onze doelstelling bereiken).

ad. 1 Afwegen op doelstellingsniveau: het zoeken van balans tussen opbrengsten en impacts. De belangrijkste stappen op het gebied van duurzaamheid kunnen worden gezet op doelstellingsniveau. Dit is het niveau waarbij de context en de doelstelling voor een locatie of gebied wordt bepaald. In deze fase wordt rekening gehouden met de tijdschaal en de ontwikkelingen in de omgeving.

Het afwegen van mogelijkheden is onlosmakelijk verbonden met het maken van keuzes uit opties. Deze opties worden met de relevante belanghebbenden in een zorgvuldig samenwerkingsproces verkend. Dit zijn o.a. projectontwikkelaars, adviesbureaus, aannemers, overheid, huidige en toekomstige gebruikers, wetenschap en onderzoeksinstituten.

Om te zorgen dat alle disciplines betrokken zijn en blijven, en duurzaamheid in de varianten voor omgaan met bodemverontreiniging worden meegenomen, is het van belang dat in het doelstellingen niveau een gestructureerde en transparante aanpak plaatsvindt. In dit proces worden de opbrengsten gewogen tegen de impacts. De aspecten van duurzaamheid worden daarbij meestal vertaald in indicatoren. Indicatoren zijn meetbaar of vergelijkbaar. Het stappenplan van figuur 2 kan helpen bij afweging (gebaseerd op SuRF-UK, ROSA, NICOLE, voorradenbenadering³).

DUURZAAMHEID EN WETGEVING

NEDERLAND

De *Wet Bodembescherming* biedt ruimte om invulling te geven aan duurzaamheid. Het volgende is namelijk opgenomen:

- “de risico’s als gevolg van verontreiniging zo veel als mogelijk beperken”
- “de bodem geschikt maken voor gebruik”

“In de *Circulaire Bodemsanering 2009* worden andere milieucompartimenten en belangen met name genoemd:

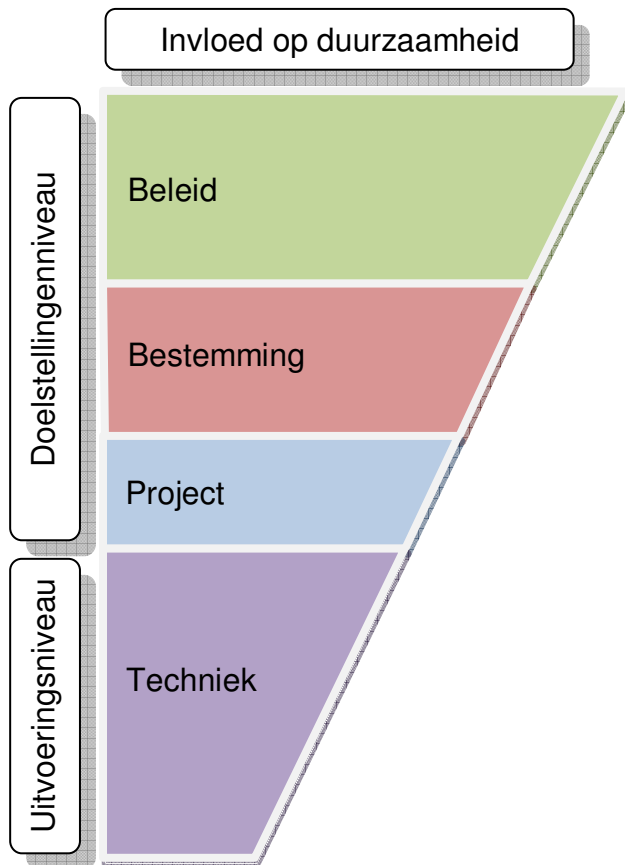
Bij het vaststellen van de saneringsvariant is met name voor mobiele verontreinigingssituaties sprake van een afwegingsproces waarin naast het beoogde saneringsresultaat en de kosten diverse aspecten een rol spelen. Enerzijds zijn dit aspecten die als lasten of als baten van de sanering kunnen worden beschouwd. Lasten zijn bijvoorbeeld de tijdsduur van de sanering, de nazorg, de zekerheid van het behalen van het saneringsresultaat en de belasting van overige milieucompartimenten. Als baten kunnen worden genoemd de risicoreductie, herstel van gebruiksmogelijkheden, pluimgedrag, verwijderde vracht, afname aansprakelijkheid. Naast deze generieke aspecten kunnen lasten en baten ook betrekking hebben op regionale of lokale aspecten waarvoor door het betreffende bevoegde gezag beleid is vastgesteld.”

EUROPA

- EU Soil Strategy: ‘Remediation shall consist of actions on the soil...due consideration to social, economic and environmental impacts...’
- EU KRW: achieve good status unless ..infeasible ..disproportionate cost ..and the preferred solution is considered best balance of social, economic and environmental costs.

---

³ Voorradenbeheer - *Operationalisering van duurzaam bodembeheer op gebiedsniveau via voorraadbenadering*, PP6315, SKB, Gouda, oktober 2007

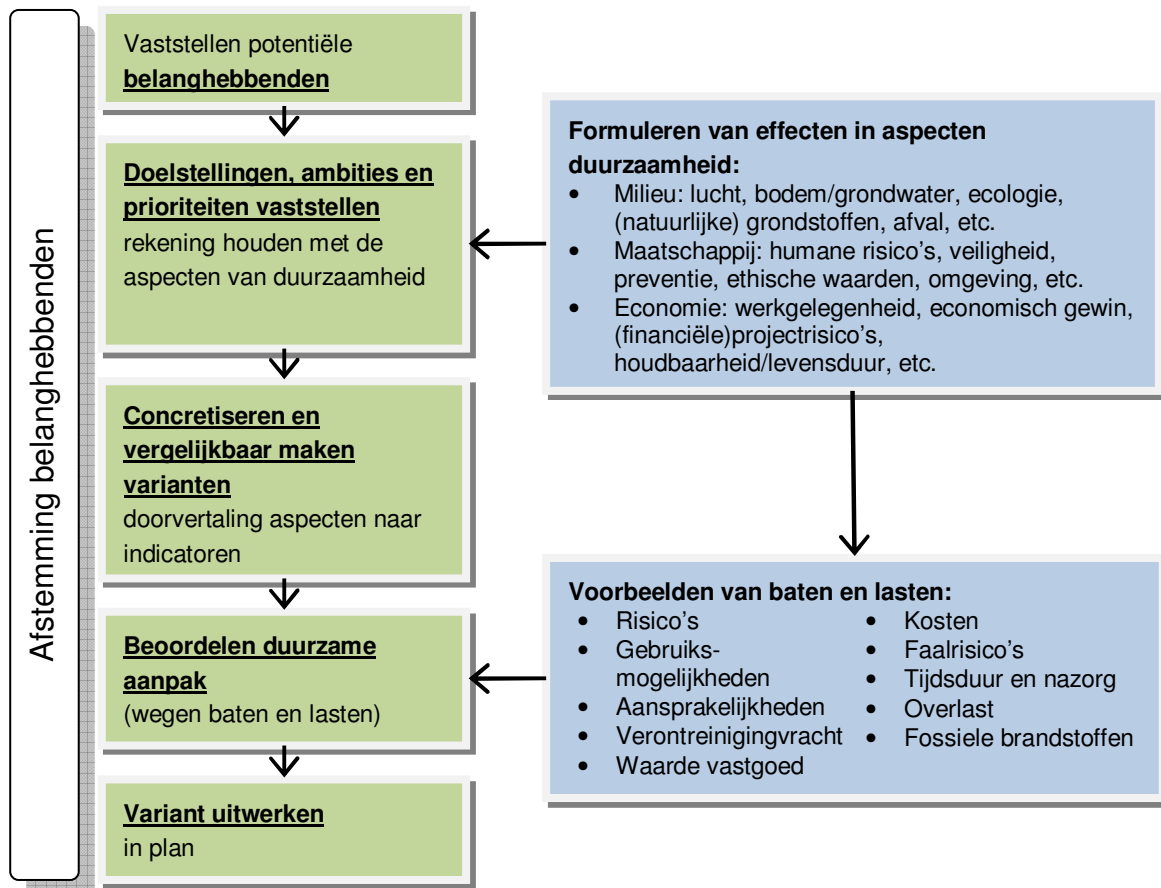

Figuur 1: Stroomschema doelstellingsniveau en uitvoeringsniveau met mate van duurzaamheidwinst

ad.2 Afwegen op uitvoeringsniveau: hoe bereik je zo duurzaam mogelijk de gestelde doelen? Bij de technische optimalisatie/afweging op uitvoeringsniveau wordt gezocht naar de meest duurzame uitvoeringswijze. Er kan bijvoorbeeld een optimalisatie plaatsvinden van CO₂ productie of energieverbruik (bijvoorbeeld door de energiebehoefte te realiseren met wind en/of waterkracht). Hiervoor zijn voldoende tools beschikbaar. Het kan ook zo zijn dat nog een afweging van verschillende thema's nodig is. In dat geval ligt een weging met indicatoren (van baten en lasten) voor de hand.

Het uitvoeringsniveau wordt ook wel aangeduid als “groen saneren⁴”, maar ook in deze fase kunnen nog bovensectorale duurzaamheidskeuzes worden gemaakt (het uitvoeringsniveau is voor SuRF-NL breder dan groen saneren alleen).

⁴ “groen saneren” is afgeleid van de engelse definitie “green remediation” zoals geïntroduceerd door US-EPA (www.cluin.org/greenremediation)

Figuur 2: Stappenplan voor het maken van een afweging

Het duurzame vervolg

Met de ondertekening van dit Joint Position Paper hebben we afgesproken het SuRF-NL standpunt uit te dragen. Dit is echter een eerste start. Het uiteindelijke doel is de operationalisering van het SuRF-NL gedachtegoed in de Nederlandse bodempraktijk. Dit betekent acties uitzetten, voor de korte en lange termijn, ter inbedding van duurzaamheid binnen het bodembeheer. Om dit te bereiken gaan we het volgende doen:

- de groep die het gedachtegoed ondersteunt verder uitbreiden en verbreden door het houden van presentaties en het schrijven van artikelen;
- het gedachtegoed verder ontwikkelen en mogelijk concretiseren door het delen en vastleggen van ervaringen. Mogelijke middelen daarbij zijn webinars, Community of Practise (CoP) of het bijhouden van een website;
- de ontwikkelingen op Europees niveau volgen en mogelijk beïnvloeden zodat er geen beleid en regelgeving komt die de toepassing van het gedachtegoed onmogelijk maakt (door reacties te geven op conceptbeleidsstukken vanuit Brussel en contacten te onderhouden met vertegenwoordigers);
- mede sturing geven aan wijzigingen in wet- en regelgeving (door o.a. aan te haken bij de Werkgroep Innovatie Bodemkwaliteitszorg en te participeren in het transitieproces);

De initiatiefgroep gaat op korte termijn een activiteitenplan opstellen waarin wordt beschreven hoe wij bovenstaande acties gaan uitvoeren. Hierin zal o.a. de benodigde tijdsbesteding, benodigd budget en een planning worden vastgelegd.

Akkoord met het gezamenlijk standpunt

Ondergetekende onderschrijft het hierboven gepresenteerde standpunt en verklaart zich bereid om dit standpunt actief te zullen uitdragen.

Naam / Organisatie:

Handtekening:

Indien u ons standpunt wenst te onderschrijven, als individu, of als organisatie kunt u dit doen door bovenstaand gedeelte te ondertekenen. U kunt uw reactie sturen aan tom.nicolaes@arcadis.nl of Postbus 1018, 5200 BA 's-Hertogenbosch.

Bijlage 1: De partijen / personen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van SuRF-NL

Initiatiefnemers

ARCADIS	Hans Slenders
	Tom Nicolaes
Bioclear	Marc van Bommel
MWH Global	Peter van Mullekom
Tauw	Laurent Bakker
	Tessa Verschoor
Witteveen+Bos	Astrid van Rhee-Gehrels
	Dirk de Kramer
	Martijn van Houten

Deelnemers aan een van de platform bijeenkomsten

AgentschapNL	Jan Frank Mars
Deltares	Hans Groot
DHV	Bart Manders
ERM	Paul Wijnja
Gemeente Utrecht	Marcel Herms
Gemeente Tilburg	Boudewijn Lacroix
Ministerie van I&M	Co Molenaar
Oranjewoud	Jack van der Voort
Vegter Advies	Joop Vegter
RIVM	Kees Versluijs
SBNS/Grootsaneerders	Jan Fokkens
	Chris van de Meene
Shell/Grootsaneerders	Marcus van Zutphen
TCB	Jaap Tuinstra
Uitvoerend Bedrijfsleven	Cees Buijs
Wageningen UR	Tim Grotenhuis
	Ingo Leusbrock